

Om Landbrugsbiblioteker.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 8. Februar 1911
af Bibliotekar *Raphael Meyer*.

Ved Landbrugsbiblioteker i aller snævrreste Forstand skulde vel forstaas Bogsamlinger, hvis Bøger er udelukkende af landøkonomisk Indhold — landøkonomisk selvfølgelig i Ordets videste Betydning, dog da ingen nok saa knapt beskaaren Videnskab, endsige de mangfoldige Videnskaber, der tilsammen danner Begrebet Landøkonomi, hverken hver for sig eller som samlet Hele, er sig selv nok, saa maa ogsaa Bøger, og det mange og vigtige Bøger fra andre Videnskaber drages ind med i hvert vel forsynet Landbrugsbibliotek. Hertil hører ikke blot de eksakte Videnskaber og saa at sige Naturvidenskabernes samlede Hærskarer, baade de teoretiske, hvis Opgave det er at vinde nyt Land, og de praktiske, som skal udnytte det nyvundne — blandt dem regnes jo ogsaa Landøkonomien selv med — nej herhen hører ogsaa den historiske Forsknings Resultater, særlig den indenlandske Topografi, den kulturhistoriske Beskrivelse af fremmede Lande, forsaavidt disse har en landøkonomisk Betydning, og endelig Samfundskundskab med Statsvidenskab og Økonomi og meget, meget mere. — Det kunde da synes, at vi allerede har fjærnet os langt fra det egentlige Landbrugsbibliotek i snævrreste Forstand, hvilket dog ingenlunde vil være Til-

fælde, naar blot vort Biblioteks tilsyneladende brogede og fremmedartede Elementer alle har samme Maal, nemlig direkte eller indirekte, det være sig i stort eller i smaat, at fremme Arbejdet i Landbrugets Tjeneste.

Der maa dog heller ikke kastes Vrag paa endnu mere blandede og tilfældigt sammensatte Biblioteker, som kan betegnes som Landbrugsbiblioteker, blot fordi de ejes af Landbrugsinstitutioner og fortrinsvis benyttes eller skulde benyttes af den landbrugende Del af vor Befolkning. De kan ved at byde paa lettere, blot underholdende, men derfor dog folkeopdragende Læsning forberede deres Klienter til det, som jeg gerne vil betegne som *den høje Læsning*, nemlig *den faglige*, og Overgangen fra det skønlitterære til det faglige kan naturligvis foregaa saa meget lettere, hvor begge Dele findes i samme Bibliotek, forudsat at det ene — og det vil i Reglen nok være det faglige — ikke forsømmes til Fordel for det andet.

For at komme til Klarhed over, hvorledes det ser ud med Landbrugsbiblioteker her til Lands uden for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, hvis Bibliotek er det eneste Landbrugsbibliotek, som jeg kender af Selvsyn, udsendte jeg paa lignende Maade som dette allerede paa Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Foranstaltning var sket for ca. 10 Aar siden, i November 1910 et Spørgeskema til 125 landøkonomiske Foreninger, 56 Landbrugsskoler og Højskoler med Landbrugsundervisning, 6 Forsøgsstationer og endelig Statens Planteavlsudvalg, om hvilke Institutioner jeg vidste eller kunde formode, at de besad større eller mindre Bogsamlinger af den her omhandlede Natur. Det var ialt 188 Spørgeskemaer. — Der indløb Svar: fra de 125 Foreninger 97 Besvarelser; fra de 56 Skoler 39 Besvarelser, og desuden besvarede alle Forsøgsstationerne og Planteavlsudvalget mine Spørgsmaal. Det var paa 188 Spørgeskemaer 143 Besvarelser. Jeg er Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs høje Præsidium meget forbunden for at have faaet Lejlighed til her fra dette Sted at kunne bringe de mange Landbrugsinstitutioner, som

saaledes paa en for mig saare bekvem Maade har forsynet mig med nye Oplysninger om danske Landbrugsbiblioteker, min bedste Tak for den Hjælp, de har ydet mig under mit Arbejde. — Mit Skema indeholdt Spørgsmaal om den paagældende Institutions Ejendomsforhold til Biblioteket, dets Bestyrelsesforhold, pekuniære Forhold, Størrelse, Sammensætning, Tilgængelighed for større eller mindre Kredse, Ordning, Katalogisering og Benyttelse.

Hvad har jeg nu faaet at vide gennem disse Oplysninger?

Jeg kan vel gaa ud fra, at der paa de 45 Steder, hvorfra der ingen Besvarelser er indløbet, ingen Landbrugsbiblioteker eller slet ingen Biblioteker findes; der synes jo paa disse Steder end ikke at være nogen Interesse for Sagen. — Dernæst har jeg faaet følgende positive Oplysninger.

Statens Planteavlsudvalg anvender aarligt 300 Kr. paa sin Bogsamling paa nu ca. 1200 Bd.; den fungerer nærmest som Konsultationsbibliotek og Haandbibliotek, og der er til Samlingen i Løbet af de senere Aar udarbejdet et haandskrevet Seddelkatalog.

Af Forsøgsstationerne ejer *A s k o v*, *T y l s t r u p* og *L y n g b y* intet Bibliotek; men for de to sidstnævntes Vedkommende henvises der i Spørgeskemabesvarelserne til Forsøgsbestyrernes Privatbiblioteker. Hr. Statskonsulent *K. Hansens* Bibliotek (*Lyngby*) er saavidt mig bekendt ikke blot det største private Landbrugsbibliotek her i Landet, men overhovedet det største uden for Veterinær- og Landbohøjskolen; det tæller efter Ejerens Opgivelse 10 à 12,000 Skrifter, og man maa haabe, at det, der her med Flid og personlige Ofre, og sikkert ogsaa med Sagkundskab og Orden er samlet, en Gang kan blive offentligt Eje. — De 3 andre Forsøgsstationer *A a r s l e v*, *S t u d s g a a r d* og *T y s t o f t e* ejer nogle faa Haandbøger og et Par Tidsskrifter, deriblandt selvfølgelig Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, og for *S t u d s g a a r d s* Vedkommende nævnes de 3 fremmede Tidsskrifter i nyere Aargange: Kongl.

Landbruksakademiens Handlinger och Tidskrift, Biedermanns Centralblatt og Experiment Station Record. — Disse Bogsamlinger tænkes at udvikle sig i Retning af smaa Fagbiblioteker, selvfølgelig udelukkende til Benyttelse paa Stedet.

Af de 39 Skoler, som har besvaret Spørgeskemaet, ejer 12 slet ingen Bogsamling, og af de resterende 27 har kun de 5 Biblioteker, som, til Trods for at der et enkelt Sted findes lidt Skønlitteratur, dog kan betegnes som Landbrugsbiblioteker, nemlig Dalum Landbrugsskole, Haraldsborg Landbrugs- og Husholdningsskole, Lyngby Landboskole, Skaarup Landbrugsskole og Vesthimmerlands Landbrugsskole; Bindtallet varierer mellem 150 og 1000 Bd., og der anvendes aarligt paa hvert Sted fra 50 à 100 til 100 à 200 Kr. til Forøgelse og Vedligeholdelse. Af trykte Kataloger fra Landbrugsskolebiblioteker foreligger der kun 1, nemlig fra Asmildkloster Landbrugsskole, som huser Viborg Amts landøkonomiske Forenings Bibliotek. Af de øvrige 22 Skolebiblioteker har kun 3, nemlig Folkehøjskolen i Høng, Landboskolen i Lyngby og Landbrugshøjskolen for Døvstumme ved Nyborg haandskrevne Kataloger; de øvrige har slet ingen Bogfortegnelser. — Fra flere af Skolerne og deriblandt fra rene Landbrugsskoler foreligger der Udtalelser fra Forstanderne, som tyder paa, at de landøkonomiske Bogsamlinger eller ogsaa den faglige Del af det blandede Bibliotek, som er knyttet til Skolen, er ret forældet, ikke benyttes synderlig meget, og at man i Grunden heller ikke savner noget virksomt Bibliotek, da Eleverne, som det hedder, har nok i de Lærebøger, som de skal have.

Af de 97 landøkonomiske Foreninger, som har besvaret Spørgeskemaet, udgaar straks de 79 som ikke have noget Bibliotek. Af de resterende 18 er der 3, som maa siges at indtage Særstillinger, nemlig Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med 6000 Bd., Al-

mindelig dansk Gartnerforening med 2000 Bd., et aarligt Udlaan paa ca. 350 Bd. og en aarlig Udgift af 350 Kr. til Anskaffelser og Vedligeholdelse og endelig Hedeselskabet i Viborg med et Haandbibliotek paa 1200 Bd. Af disse har Gartnerforeningen et trykt Katalog af 1907—08. Af de øvrige 15 er 4 blandede Biblioteker, hvis faglige Afdeling skønnes at være saa godt som uden Betydning; af de nu resterende 11 rene Landbrugsforeningsbiblioteker betegner 3 sig selv som i Virkeligheden døde; fra de 8 maa endnu trækkes 1, da Viborg Amts landøkonomiske Forenings Bibliotek, der tillige fungerer som Skolebibliotek for Asmildkloster Landbrugsskole, allerede er regnet med. — Tilbage er da en fattig Rest paa 7 landøkonomiske Foreningsbiblioteker, der, til Trods for at der et enkelt Sted findes noget Skønlitteratur, kan betegnes som Landbrugsbiblioteker; de er paa 100, 165, 200, 500, 602 og 1000 Bd. Kun for 3's Vedkommende har jeg faaet opgivet den aarlige Udgift, nemlig 30, 45 og 75 Kroner. 4 af dem har trykt Katalog. Om Benyttelsen oplyses saa godt som intet.

Ser vi nu et Øjeblik paa de hidtil som blandede Landbrugsbiblioteker udskilte, som jeg, som for lidt siden berørt, hverken principielt eller praktisk set vil frakende Betydning — tværtimod, de kan med deres forgyldte Piller virke i høj Grad impulsivt for Læsefærdighedens Udvikling — saa er det Indtryk, jeg har faaet af dem gennem Spørgeskemabesvarelserne, at den faglige Side af deres Virksomhed gennemgaaende ikke røgtes synderlig godt, hvis den da i det Hele taget røgtes, og at Benyttelsen af faglig Litteratur gennem dem som Følge deraf er ganske minimal.

Der er nu i Virkeligheden ingen Litteratur, der mindre kan taale bibliotekarisk Vanrøgt end den faglige, særlig da den, som hviler paa anvendt Naturvidenskab og Teknik saaledes som Landbrugsvidenskaberne. Baade den historiske Forskning, af hvad Art den saa end er, og Skønlitteraturen, hvis den da har noget kunstnerisk Værd,

bevarer sin Værdi i lange, lange Tider, og der er intet, som forældes saa hurtigt som det, der beror paa Teknik og anvendt Naturvidenskab. Dermed være ikke sagt, at ældre Bøger fra disse Omraader ikke kan indeholde Guldkorn, som det altid kan være godt at vende tilbage til, og Iagttagelser og Sandheder, som idelig bør fremdrages paa ny. Men vil man Landbrugernes og deres Foregangsmænds Vel, og mener man at kunne hjælpe dem fremad til rationel Drift og Forskning gennem Læsning af deres Fags Litteratur, saa bør man sørge for, at de faar det bedste, og her har man da for en Gangs Skyld et Omraade, hvor alle maa være enige om, at i sin Helhed kun det nyeste har Chance for ogsaa at være det bedste.

Vi kan her gribe Lejligheden til at sige et Par Ord om Gaver til Biblioteker. I de fleste Tilfælde bestaar tilfældige Boggaver af gamle Bøger; i store Biblioteker, som Det kgl. Bibliotek, Universitetsbiblioteket, Statsbiblioteket i Aarhus og Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek, der bl. a. har den Opgave at samle og opbevare saa at sige alt, som trykt er og hører til de Fag, hvis Interesser de er sat til at varetage, vil saadanne gamle Boggaver selvfølgelig altid være vel anbragte; de kan tjene til at udfylde Huller eller eventuelt til at erstatte defekte eller medtagne Exemplarer i Bogbestanden, og fornuftige Bibliotekarere vil altid være taknemmelige for saadanne Tilbud. Helt anderledes forholder det sig imidlertid med Biblioteker, der i Følge Sagens Natur ikke kan disponere over saadanne Pladsforhold som de store offentlige Biblioteker, og hvis Bestyrelse maa være overladt til Folk, som kun i Ny og Næ kan afse Tid til at passe dem, især da, naar Gaverne, hvad der ret ofte er Tilfælde, forvolder, at man mener ikke at behøve at anskaffe nogen ny faglig Litteratur, da man jo ad Frivillighedens Vej saa ofte bliver forsynet med gammelt, og da man nu engang ikke er synderlig oplagt til nu at købe, hvad man senere kan faa gratis. Det er ikke for ingen Ting, det i denne Forbindelse netop i en Land-

mandsbog, nemlig den amerikanske *Cyclopedia of Agriculture*, som er udgivet af *L. H. Bailey* i Aaret 1909, hedder: De Mennesker, som har søgt at samle Skatte i Himlen ved paa denne Maade at bidrage til Biblioteker, har ofte skadet en god Sag. — Jeg har dvælet ved dette Spørgsmaal om Nyt og Gammelt for om muligt at bidrage til, at saadanne Boggaver ikke afleveres det første det bedste Sted, men dirigeres derhen, hvor de hører hjemme og kan gøre Gavn uden samtidig at forvolde større Fortrød.

Særlig lyst og opmuntrende ser det Billede af danske Landbrugsbiblioteker, jeg saaledes har kunnet tegne, ikke ud, dog synes man ikke overalt at have opgivet Ævred. Der er, som vi har set, flere Steder, hvor man i de senere Aaringer har ofret Arbejde og Penge paa nye Kataloger, haandskrevne og trykte, hvilket er gode Tegn paa, at man virkelig ønsker, at det, man ligger inde med, skal benyttes og frugtbares, og der er fra flere Steder rettet Forespørgsler til mig, om hvordan man skal ordne og katalogisere sin Bogsamling paa en praktisk og for Lægmænd overkommelig Maade, og naar man intet ejer selv, hvordan man saa paa nemmeste og billigste Maade kan skaffe større Kredse Adgang til landøkonomisk Læsning.

Det er saadanne Forespørgsler, som direkte har foranlediget mig til at foretage min Enquête og til at tage Sagen op i et Foredrag, der kunde komme ud i større Kredse og muligvis vække Interesse for Forhold, som jeg anser for at være af meget stor Betydning. Jeg skal da søge at belyse de to anførte Spørgsmaal, uden dog at trætte Dem, mine Herrer, med Detailler, som i Virkeligheden kun kan komme til deres Ret gennem personlig Forhandling og omhyggelig Hensyntagen til de i hvert enkelt Tilfælde foreliggende individuelle og konkrete Forhold. — Jeg skal da ogsaa gerne i Fremtiden ligesom hidtil være til Rede med Vejledning og Hjælp, naar man henvender sig til mig personlig.

Det Fundamentelle for Ordningen og Katalogiseringen af enhver offentlig tilgængelig eller for større Kredse bereg-

net Bogsamling bør være et alfabetisk *S e d d e l k a t a l o g*, bestaaende af mindst 1 Seddel for hvert Værk, som findes i Samlingen, og ordnet efter Forfatternavne eller ved saadanne Bøger, som optræder uden Forfatternavn, efter selve Titlen. Seddelkatalogen bør foruden denne ene Seddel indeholde Henvisningssedler, hvorved der fra Udgivere og Redaktører, hvis Navn findes paa Titelblad eller paa anden Maade er knyttet til et Værk, der ingen egentlig Forfatter eller ingen navngiven Forfatter har, henvises til selve Hovedsedlen. Kun naar dette Krav opfyldes, kan man altid være nogenlunde sikker paa at kunne konstatere, om et efterspurgt Værk findes i Bogsamlingen eller ikke. — En Bog som *L a n d m a n d s b o g e n* bør baade kunne findes under Slagordet Landmandsbogen og under de to Udgiveres Navne, thi ellers risikerer man, at den, der søger under *Westermann* eller *Goldschmidt*, fordi han, som det tit sker, tror, at disse to Mænd eller blot den ene af dem er Forfatter til Bogen, leder forgæves og ikke finder, hvad han vil have fat i. — Saaledes rekvireres en Bog om *D a n m a r k s K u l t u r* ved Aar 1900, som har ca. 100 Forfattere, og paa hvis Titelblad der figurerer 3 Udgivere ofte som *Starckes* Danmarks Kultur, blot fordi denne Mands Navn staar i en Linie for sig paa Titelbladet, og den lille Bog *D a n s k K u l t u r* i det 19. Aarhundrede, som opfører alle sine 18 Forfattere paa selve Titelbladet, gaar ofte under *Georg Brandes'* Navn, blot fordi han har skrevet en lille Indledning til den og hans Navn er trykt med lidt federe Typer paa Titelbladet. Ligesaa bør en Bog, som har to eller flere Forfattere, f. Eks. *Lange* og *Rostrup*, de danske Foderurter, i Seddelkataloget, der skal fungere paa een Gang som Bibliotekets Inventariefortegnelse og praktiske Vejviser, findes under begge Forfatters Navn, da Bogen ligesaa godt kan blive rekvireret som *Rostrup* og *Langes* danske Foderurter eller ogsaa under *Rostrups* Navn alene. Paa lignende Maade bør der i det alfabetiske Seddelkatalog f. Eks. under Navnet *Hertel*

være en Henviſning til *Tidsskrift for Landøkonomi*, ſaa ſandt ſom dette Tidsskrifts ældre Aargange ofte citeres og rekvireres under Betegnelsen *Halds* Tidsskrift, og det maa ingenlunde forbavſe eller endſige forarge, om nogen kommer og beder f. Eks. om *Bings* Tidsskrift og dermed mener *Ugeskrift for Landmænd*; i Øjeblikket vil det ingen Fortræd forvolde, men hvem ved, hvordan det vil gaa med en ſaadan Rekviſition en Gang i Fremtiden, naar der ikke er ſørgtet for den rette Vejviſer i det alfabetiſke Katalog. Ganske ſærligt gælder det her ſagte naturligt om Tidsskrifter og Samlerværker, der i stærk Grad er prægede af Redaktørens eller Udgiverens Perſonlighed og Arbejde, ſom *Olufſens* Oeconomiſke Annaler, *Ochlerichs* Husmandsbladet, *Erik Viborgs* Veterinair-Iagttagelſer og *Carl Viborgs* Veterinair-Samlinger og mange flere.

Princippet bør derfor, navnlig hvor man nu til Dags ſkrider til Nykatalogiſering af gamle Bogsamlinger, eller hvor man anlægger nye og ſamtidig grundlægger ſit Katalog, være: en *Seddelkatalog med ſaa mange Henviſningsſedler ſom muligt*. — Praktiſk indrettet Materiale, baade Sedler med iøjnefaldende Alfabet- og Realvejviſer, ſaa at man let kan orientere ſig i Seddelmaſſen, og net udſeende og ſolide Kasser og Skuffedarer til Sedlernes Opbevaring og bekvemme Benyttelſe, ſaakaldte Kartoteker, er forlængſt bragte i Handelen baade af amerikaniſke og europæiſke, ſærlig tyſke Firmaer.

Diſſe for enhver oplært Biblioteksmand ſelvfølgelig og elementære Leveregler er det ingenlunde overflødig at indprente og gentage, hver Gang Lejlighed dertil bydes; ſelv i forholdsviſ meget ſtore og ny ordnede Biblioteker her til Lands har man ſyndet ſvært paa dette Omraade, og om det end ikke volder Vandiſkeligheder lige i Øjeblikket, hvad jeg med min Bibliotekerſerfaring dog ikke kan væge mig mod at tro, ſaa vil det ſikkert hævne ſig eftertrykkeligt i Fremtiden. Det meſt graverende Ekſempel, ſom jeg kender, er Rigsdagens Bogsamling paa ca. 30,000 Bd., hvis

Katalogisering ved Siden af mange fortræffelige Enkelt-heder, som kun den hitter paa, der omfatter sit Arbejde med Interesse og glødende Kærlighed, frembyder denne Grundskade, som kun den kan hjemfalde til, der savner den elementære Uddannelse. Desværre har heller ikke Landbohøjskolens Bibliotek i saa Henseende ideelle Forhold at kunne henpege paa som et lysende Eksempel; vort Seddelkatalog er i sit Anlæg saa godt som blottet for Henvisningssedler, men denne Brist dækkes til en vis Grad ved, at vore trykte Kataloger er forsynede med meget detaljerede Navneregistre. Da jeg saaledes selv ofte har faaet at føle, hvor Skoen trykker, anser jeg det som en Pligt stadig at indskærpe *Seddelkatalog med Henvisningssedler* som det vigtigste ved enhver offentlig Bogsamlings Ordning.

Foruden denne alfabetiske Ordning af Bogmassen gennem et Seddelkatalog, paakræves der naturligvis en systematisk Ordning af selve Bøgerne eller i hvert Fald af det for Publikum eller Bibliotekets Brugere tilgængelige Katalog. Medens det alfabetiske Katalog skal tjene til Oplysning om, hvilke Boger af denne eller hin Forfatter man ejer, eller om denne eller hin Bog findes i Biblioteket, skal det systematiske Katalog fortælle, hvilke Boger om dette eller hint Emne Biblioteket kan stille til Raadighed. Det vigtigste ved Systematiseringen, naar den skal have Chancer for at kunne holde saa at sige længere end fra Haanden i Munden, er, at Systemets Rammer ikke bliver for snævert begrænsede, navnlig da, naar man, som det maa-ske er praktisk særlig i mindre Biblioteker og Fagbiblioteker, forsyner Systemets enkelte Grupper og Afdelinger med Numre. — Der bør lades Plads aaben til nye Fag, som senere kan blive inddragne i Biblioteket, og til nye Specialiseringer inden for de forskellige Videnskabsgrene, hvis Opdukken jo ingen kan forudane eller forudsige. — Paa den mest radikale Maade løses disse Vanskeligheder vel ved den af Amerikaneren *Melvil Dewey* opfundne Decimalklassifikation. Den er nu gennemført i flere Tusind

Biblioteker, navnlig i Amerika, herhjemme dog kun i ganske enkelte Biblioteker, f. Eks. i *Ingeniørforeningens*, og synes, hvor den er bragt til Anvendelse i videnskabelige Bibliografier, som i det ogsaa fra dansk Side understøttede *International Catalogue of Scientific Literature* at volde de ikke bibliotekarisk uddannede Benyttede, for hvem den nævnte Catalogue dog fortrinsvis er beregnet, saadanne Vanskeligheder, at jeg ikke kan anbefale dette System til Anvendelse i danske Landbrugsbiblioteker, der i saa Henseende hverken bør stille for store Krav til de Folk, som skal ordne og passe dem, eller til det Publikum, som skal søge dem.

Langt bedre svarende til vort Behov er en ringe, men meget betydende Modifikation af det simple System, som er anvendt i Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek; som dette er, har det den store Ulempe, at det forbyder en hvilken som helst Udvidelse uden for de for ca. 20 Aar siden opstillede Rammer. Istedendfor at give de enkelte mindre Afdelinger en fortløbende Nummerorden i Overensstemmelse med Talrækkens 1, 2, 3, 4, 5 o. s. v. indtil 733 vil det være at foretrække at begynde forfra, hver Gang man kommer til et nyt Kapitel i Kataloget, og saa til at begynde med ikke benytte alle Tallene i Talrækken men f. Eks. hovedsagelig de Tal, som ender paa 0 og paa 5; der vil saaledes paa en nem Maade skabes Mulighed for en Deling af Numre, som bliver uforholdsmæssig og upraktisk store, og for Optagelse af nye Afdelinger og Afdelingsgrupper.

Ligesom saaledes hvert nyt Kapitel i Kataloget i sin ydre rent mekaniske Ordning bliver en simpel Gentagelse af det foregaaende Kapitel, saaledes bør ogsaa den indre logiske Ordning af Afdelingerne inden for de enkelte Afdelingsgrupper saa vidt muligt være skaaret over samme Læst. Man bør overalt begynde med det almindelige og ende med det specielle eller omvendt, efter Behag, og der bør gaa ret som en rød Traad gennem det hele; det letter

Brugen og sikrer den rette Indordning af Bøgerne, uden hvilken den rette Brug, saa snart Bogsamlingen svulmer lidt op, bliver illusorisk. Da man netop ved Ordning af Landbrugsbiblioteker kan være fristet til her til Lands at lægge Veterinær- og Landbohøjskolens trykte Kataloger til Grund, hvilket enkelte Steder allerede har fundet Sted, skal jeg med nogle Eksempler fra denne Katalog illustrere, hvad jeg mener.

Naar man under Husdyrbrug lader Afdelingsgruppen *Hesteavl og Hestehold*, som det sig hør og bør, begynde med Afdelingen *Literærhistorie og Bibliografi*, saa bør en saadan Afdeling ikke savnes i Spidsen for de øvrige Grupper af Kapitlet *Husdyrbrug*, hverken ved *Husdyrbrug i Almindelighed* eller ved *Kvægavl*, og selv om man i Øjeblikket ingen Bøger har til en saadan Afdeling, maaske af den simple Grund, at der ingen eksisterer, saa bør man indrette Kataloget saaledes, at der er Plads den Dag, Bøgerne kommer. Ellers staar man over for den kedelige og i Længden skæbnsvangre Udvej at maatte putte saadanne Bøger ind i Afdelingen »*andre Skrifter*«, hvor der efterhaanden kan samles et underlig broget og forvirret Selskab. Ligesaa bør, naar man deler *Hestens og Hesteavlens Historie og Geografi* i Afdelingerne: 1) I Almindelighed og i forskellige Lande, 2) I Danmark og Skandinavien, 3) I andre Lande, den samme Ærbødighed vises Kvægavlen, thi hvis man her nøjes med to Afdelinger, idet man stryger den første af de 3, som hedder *I Almindelighed*, saa har man selv skabt sig en Vanskelighed og en Uklarhed, den Dag der kommer en Bog, som hedder *Hansen und Hermes: Die Rindviehzucht im In- und Auslande*.

Den Afdelingsnummerering, som følges Skridt for Skridt med Talrækken, hindrer, som allerede nævnt, ogsaa Deling af Afdelinger, som truer med at blive alt for store. Allerede i 1905 talte Afdeling 471 *Malk kvæget, andre Skrifter*, hvor andre Skrifter betyder ikke

Lære- og Haandbøger, over 150 Bogtitler, hvilket er meget at gennemløbe for den, som f. Eks. vil stifte Bekendtskab med den halve Snes Skrifter om Malkning, som nu findes deriblandt, og hvilket man til Fordel for Katalogets Overskuelighed og lettere Benyttelse kunde have undgaaet, naar man havde inddelt et for vort økonomiske Liv som Helhed og for Landbruget i Særdeleshed saa vigtigt Begreb som Malkekvaaget efter samme Princip som Begrebet Husdyrbrug i Almindelighed, eller særligt ved at levne senere Tider Plads til en saadan Inddeling eller tidssvarende Gruppering.

Det virker ogsaa forstyrrende, naar inden for beslægtede Grupper Afdelingen Stam bøger snart findes i Begyndelsen af Afdelingsrækken snart i Slutningen. Det er ikke blot, at Overskueligheden lider derved, men Benytteren af Kataloget er tit tilbøjelig til at mene, at Afdelingen slet ikke findes inden for vedkommende Gruppe, naar han ikke straks finder den paa det Sted, hvor han efter sin Erfaring fra en anden Gruppe skulde være berettiget til at søge den.

Jeg mener derfor som det fundamentelle for den systematiske Afdelingsordning at burde fremhæve Rummelighed i Anlægget og Ensamlethed i Opbygningen. Dette er ogsaa netop Hovedtanken i Deweys Opfindelse. — Som et Forsøg i denne Retning, der for nylig er fremkommet som Resultat af en ganske kort Forhandling desangaaende mellem Hr. Konsulent *Jes Nielsen* og mig, kan jeg her henvise til den af *Kolding Herreds Landbrugsforening* udsendte Katalog. De vil sikkert, naar De sammenligner den med de andre trykte Kataloger af nyere Datum, hvoraf jeg samtidigt sætter nogle i Circulation, give den Fortrinet.

Jeg kommer nu til en Klassifikation af Biblioteksindholdet, som jeg ganske særlig mener at burde henlede de Bogsamlingers Opmærksomhed paa, der som Forsøgsstationernes endnu er i deres Vorden, eftersom det paa Grund af disse Samlingers Lidenhed er overkommelig at

udføre Arbejdet, og eftersom det vil være af særlig Betydning for disse Institutioner som selvstændige Arbejdere i Landbruget og Videnskabens Tjeneste fra første Færd at have Papirerne i Orden.

Medens man her til Lands i al Almindelighed nøjes med at katalogisere og klassificere sine Bøger og Tidsskrifter som saadanne og, som vi har set, nogle Steder end ikke er naaet saa vidt, er man i Amerika og England og for Fagbibliotekernes Vedkommende ogsaa mange Steder paa det europæiske Fastland allerede for længe siden gaaet et betydeligt Skridt længere frem. Her klassificerer og katalogiserer man ogsaa sine Tidsskrifter og sine Haandbøgers Indhold systematisk ligesom sin Bogbestand, saaledes at man gennem sine Kataloger ikke blot faar Besked om, hvilke Bøger man har til sin Raadighed om ethvert som helst Emne, men ogsaa hvilke Tidsskriftaargange og Samleværker, man skal tage frem for helt at udnytte sine litterære Hjælpemidler. Betydningen heraf vil være indlysende for enhver, som ved, at netop originale og nye Undersøgelser fortrinsvis ser Dagens Lys i den periodiske Litteratur, hvor de desværre ogsaa altfor nemt bliver borte for os, naar vi ikke sikrer os Midler til at holde dem fast eller hitte dem frem, naar vi har Brug for dem. Det hændes da ogsaa Gang paa Gang i Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek, at amerikanske Gæster, naar de opdager, at vi savner et saadant Apparat, staar maalløs uforstaaende over for det Problem, hvordan vi saa i det hele taget kan udnytte vore Bogskatte, og at de kun har et foragteligt Smil tilovers for vor i og for sig imponerende store Bogmasse. Og rigtigt er det: rationelt kan de litterære Hjælpemidler, som man har til sin Raadighed, i hvert givet Øjeblik kun udnyttes, naar man har et bekvemt Overblik over, hvad de indeholder. — Noget kan et saadant Savn vel afhjælpes af de saakaldte *Jahresberichte* og *Centralblätter*, som navnlig tyske Videnskabsmænd er Mestre i at udarbejde i de forskellige Videnskaber; — vi har jo ogsaa her hjemme netop paa

Landbrugets Omraade de meget nyttige af Prof. *Westermann* paabegyndte og af Redaktør *Anton Christensen* fortsatte Oversigter over fremmed Litteratur vedrørende Landbrugets Jorddyrkning, som i ganske særlig Grad tager Sigte paa, hvad der findes i Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek. Endnu bedre kan Savnet dog afhjælpes ved internationalt udarbejdede Seddelkataloger, saaledes som *Concilium Bibliographicum* i Zürich har udarbejdet dem for enkelte Videnskaber og nu forbereder et nyt for Skovbrug. Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek har tegnet sig for en dobbelt Serie af dette Seddelkatalog, en til alfabetisk og en til systematisk Brug, og vil forhaabentlig om ikke alt for mange Aar være i Stand til at oplyse enhver, som arbejder i Skovbrugsfaget, om, hvor han skal slaa ned for at faa udtømmende Oplysninger om et hvilket som helst Spørgsmaal dette Fag vedrørende. Der vil naturligvis gaa Aarti paa Aarti, inden alle vore Fag opnaar det, som Skovbruget nu er ved at naa — om de nogensinde alle naar det, og praktisk vil det derfor være, om man de Steder, hvor Arbejdet endnu kan overkommes — jeg sigter her særlig til Forsøgsstationerne og Statens Planteavlsudvalg — tager fat paa egen Haand med det Materiale, man fortrinsvis er henvist til, nemlig sit Haandbibliotek, thi som saadant maa disse Institutioners Bogsamlinger jo betegnes. Det er ikke min Mening, at de danske Landbrugsskolebiblioteker og Landbrugsforeningsbiblioteker i Almindelighed skal tage fat paa et saadant Arbejde; dertil er deres Bogbestand sikkert gennemgaaende for planløs sammensat og for lidt up to date. Men hvor man mener virkelig at ligge inde med noget værdifuldt eller har begyndt paa at samle noget saadant sammen, er det uforsvarligt ret længe at vise denne Opgave fra sig. Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek burde gaa i Gang med enkelte afgrænsede Fag, men dertil slaar dets Arbejdsstyrke langt fra til.

Hvad saadanne Seddelkataloger, som katalogiserer og klassificerer ogsaa Bøgers og Tidsskrifters Indhold, kan

bruges til, det kan i nogle af de smukkeste Eksempler ses netop paa Landbrugsvidenskabens Omraade, idet U. S. Department of Agriculture i Washington gennem sit Bureau of Animal Industry og gennem sit Bureau of Soils har udsendt to Publikationer, der kækt kan se sig om efter jævnbyrdige blandt mange andre højt udviklede og gamle Videnskabers Tryksager, og som sikkert har ydet og fremdeles i mange Aar vil yde de Folk, som arbejder praktisk eller teoretisk i de vedkommende Fag, uvurderlige Tjenester og er overmaade nyttige for den Bibliotekar, som skal forsyne mindre indviede Biblioteksklienter med Oplysninger om, hvor de kan faa deres Videtrang tilfredsstillet; og de mindre indviede vil altid danne Pluraliteten. Jeg sigter her til det berømte Forfatterkatalog over medicinsk og veterinær Zoologi, som Bureau of Animal Industry begyndte at udgive i 1902, og som nu nærmer sig sin Afslutning, og som dernæst vil blive efterfulgt af to dertil svarende systematiske Kataloger, én efter Emner og én efter Værtsdyr, og endvidere til den af Bureau of Soils udsendte Liste over Literatur vedrørende de aktuelle Spørgsmaal om Indvinding af atmosfærisk Kvælstof og Anvendelse af Calcium Cyanamid og Calcium Nitrat i Jordbruget. Det førstnævnte Arbejde imponerer alene ved sin Størrelse; det er nu paa 31 Hefter som tilsammen tæller 2442 Sider; det andet Arbejde kan ifølge Sagens Natur selvfølgelig ikke maale sig hermed i Omfang, men om dets Grundighed og Uforfærdethed vidner bl. a. den Omstændighed, at ogsaa saadanne Smaanotitser som *Kalkkvælstof paa Mosejord: Landmandsblade 38. Bd. 1905, S. 606* er taget med, eller at en lille 2 Siders Beretning af *Pehr Bolin* om *Gjödslingsförsök med karbidqväfv* ikke alene er anført fra det Sted, hvor den første Gang publiceredes, nemlig *Landtmannen*, men ogsaa fra de Steder, hvor den er blevet gengivet i sin Helhed: *Norsk Landmandsblad*, *Landmandsblade*, det tyske Tidsskrift *Acetylen* og endelig et kort Referat i *Experiment*

Station Record. — Det er saadan det skal være, og det er noget saadant, de selvstændigt arbejdende Institutbiblioteker her til Lands før eller senere, helst snarest muligt maa udarbejde for de Fag, som de sysler med, og med det litterære Materiale, som de disponerer over, naturligvis uden at de derfor skal lade deres Seddelkatalog udgaa i Tryk. Den skal kun tjene dem selv som et nyttigt Redskab ved deres Arbejde. — De to amerikanske Publikationer beror udelukkende paa de paagældende Institutioners Biblioteksseddelkataloger.

Jeg kommer dernæst til det andet Spørgsmaal, som man gentagne Gange, navnlig i de senere Aar, har forelagt mig, og som jeg gerne vil besvare herfra: Hvordan skal man paa nemmeste og billigste Maade skaffe større Kredse Adgang til faglig, i dette Tilfælde landøkonomisk Læsning?

Mit Svar derpaa er ufravigeligt, hvor det gælder ikke selvstændigt arbejdende Institutioner, der jo til visse ikke kan undvære Bøger lige ved Haanden, altid det temmelig negative Raad, endelig ikke at være for hurtig med at stifte nyt Bibliotek paa Stedet, og de Oplysninger, jeg nu har faaet samlet sammen om vore danske Landbrugsbiblioteker har tilfulde bekræftet Rigtigheden af denne fra første Færd af kun paa et Skøn beroende Anskuelse. — De Resultater, man er kommet til med sine lokale Landbrugsbiblioteker, baade Foreningernes og Skolernes, viser tydelig nok, at man her har været inde paa en i Virkeligheden ufarbar Vej; de allerfleste Steder er man da ogsaa allerede for længe siden kørt fast. Og alligevel er det ikke ganske smaa Summer, som aarligt gives ud til disse smaa Landbrugsbiblioteker.

Det Materiale af Oplysninger om den pekuniære Side af Sagen, som jeg er kommet i Besiddelse af, er ganske vist ikke stort, idet de fleste Institutioner har ladet mit Spørgsmaal: *Hvilken Sum anvendes der aarlig til Bøgekøb og Indbinding?* være ubesvaret, hvilket vel nok kan udlægges til, at der de paagæl-

dende Steder ikke anvendes nævneværdig meget, og hvilket atter vil sige, at man i Virkeligheden slæber paa en død Skat. — Dog har jeg kunnet skrabe Oplysninger herom sammen fra 18 Landbrugsskoler og Højskoler med Landbrugsundervisning. Der anvendes i disse 18 Skoler tilsammen aarligt ca. 1800 Kr. til Bibliotekernes Vedligeholdelse og Forøgelse, varierende fra 30 Kroner lige op til 300 Kroner; dog er Beløbet 300 Kr. det ene Sted, hvor det er kommet til Anvendelse vist nærmest at betragte som ekceptionelt højt og kun gældende netop for det sidste Aar. De fleste af disse 18 Biblioteker er, som vi allerede saa, da vi gennemgik det statistiske Materiale, blandede Biblioteker, og man tør vel nok antage, at Broderparten af Pengene gives ud til Fordel for den ikke faglige Litteratur. Men piller vi de faa rene Landbrugsbiblioteker, der findes deriblandt, ud, saa foreligger der Oplysninger angaaende det pekuniære fra 4 af dem, og det viser sig, at de tilsammen anvender ca. 450 Kroner om Aaret. — Naar man husker paa, at der af de her omhandlede Institutioner udelukkende købes danske Bøger og højt regnet ét eller to Tidsskrifter, og naar man ved, hvor uendelig lidt Landbrugslitteratur der mellem Aar og Dag fremkommer her hjemme, saa er de her anførte Summer slet ikke for smaa at regne, skønt det sandelig ikke er meget at ofre paa denne Side af Landbobefolkningens aandelige og faglige Kultur.

Det er som sagt Sporene, der skræmmer mig fra at tilraade saadanne Institutioner at stifte selvstændige smaa Biblioteker, og Forholdene her til Lands er da ogsaa saa gunstige eller kan i alt Fald, hvis Befolkningen selv vil, udnyttes paa en saadan Maade, at det heller ikke behøves at stifte saadanne Biblioteker, i hvert Fald ikke paa den Basis, man hidtil har haft dem.

Vi har ikke mindre end 4 store Biblioteker her til Lands, som fuldt ud staar til Befolkningens Raadighed, og som alle indeholder den danske faglige Litteratur, der her er Tale om. Det er Det kgl. Bibliotek, Universitets-

biblioteket, Statsbiblioteket i Aarhus og Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek. Der er noget urimeligt i, at Landets Borgere gennem Statskassen støtter og bærer disse Institutioner uden samtidig at være med til direkte at drage Fordel af deres Eksistens, og paa alle disse Steder har man beredvillig lukket Portene op paa videst muligt Gab, saa at Publikum blot behøver at træde indenfor, og Publikum er da ogsaa begyndt at komme der i langt større Skarer, end det var Tilfælde for blot en halv Snes Aar siden. Og de, der ikke selv kan komme, fordi de ikke bor enten i København og Frederiksberg eller i Aarhus, kan faa tilsendt, hvad de maatte ønske og trænger til. Det er her, hvor det drejer sig om Landbrugslitteratur og om Landboernes Forsyning med Læsning, vel nok særlig Statsbiblioteket i Aarhus og Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek der bør henvises til, da førstnævnte jo ganske specielt har faaet den smukke Opgave at virke som stort Folkebibliotek i Ordets bedste Betydning, og sidstnævnte jo bedre end noget andet Bibliotek byder paa det, som her tiltrænges, og vel ogsaa har de bedste Betingelser for at kunne give Landbrugslitteratursøgende de bedste Oplysninger og den paalideligste Vejledning. Formaliteterne med at faa Adgang til disse Bibliotekers Benyttelse er saa smaa, som de paa nogen Maade kan være; det højeste, der skal præsteres af den, som er Bibliotekerne ubekendt, er en Kaution, ikke for hvert enkelt Laan, men en General-kaution, som gælder for en Række af Aar.

Ganske vist følger der den Ulempe med, at den, der ikke selv kan hente Bøgerne, men skal have dem tilstillet pr. Post, derved bliver bebyrdet med en Udgift, som, hvor ringe den end er, dog kan virke generende og hindrende for mange. Det er derfor glædeligt, at Staten for Aarhus Biblioteks Vedkommende har paataget sig Halvdelen af denne Udgift til Fordel for det læsende Publikum, og at det ser ud til, at dette Beneficium til Trods for disse trange Tiders let forstaaelige Besparelseslyst skal faa Lov til at bestaa ogsaa i Frem-

tiden, og ønskeligt var det, om Staten kunde formaas til at gøre Skridtet fuldt ud, nemlig at etablere en Portofrihed for alle indenlandske Bogforsendelser fra og til de offentlige Biblioteker. Der gives Lande, hvor man har en saadan Ærbødighed for den Samfundsopgave at faa Menigmand til at læse, at man har ment at burde støtte en saadan Bestræbelse gennem Portofrihed. Forsøget er blevet gjort i enkelte af de nordamerikanske Fristater, hvor man formedelst Bibliotekernes Mangfoldighed og for ikke paa disse mangfoldige Steder at forfalde til overalt at købe og ligge inde med de samme Bøger, har etableret saakaldte interbibliotekariske Laan i stor Stil; disse befordres vederlagsfrit med Pakkeposten, og desuden besørges alle Laan fra de Blindes Biblioteker portofrit direkte til Rekvirenten. Ogsaa i Schweiz har man arbejdet i lignende Retning. — Man skulde synes, at dette Offer fra Statens Side paa Kulturens Alter var saa meget lettere at bringe, som det derved ikke vilde komme til at dreje sig om en direkte Udgift, og jeg tror næppe, at det Plus i Arbejde for Post og Jernbane, som derved vilde fremkomme, kunde blive generende stort.

Dog foreløbig er vi ikke kommet saa langt endnu, og den, der vil drage Fordel og have Glæde af de Bogskatte, han som Statsborger har Del i, maa endnu finde sig i den dermed forbundne Ulejlighed og Bekostning.

Og Bekostningen bliver minimal, naar man til Gengæld kan spare at købe Bøger, hvad jeg f. Eks. mener, at baade Landbrugsskoler og Landbrugsforeninger kan, dog ikke helt. Landbrugsskolerne og de Foreninger, som har et Lokale, hvor deres Medlemmer samles, bør have et lille Haandbibliotek, hvori der findes de faa til deres Fag hørende større Haandbøger og Leksika, de fra deres egen Kreds og beslægtede Kredse udgaaende periodiske Beretninger, Stambøger og lignende, maaske ogsaa et enkelt Tidsskrift; men ud over det bør de intet købe og intet bebyrde sig med. Resten skal de rekvirere ude fra; og Rekvisitionerne skal, naar de saaledes udgaar fra en In-

stitution, være systematiske; saa faar man ogsaa det mest mulige ud af sine udlagte Penge. — Mener man saaledes i en Landbrugsskole, at Eleverne kan have Gavn af og ogsaa faa Tid til at læse noget ud over de Lærebøger, som de skal have, saa skal man f. Eks. i den Tid man gennemgaar Gødningslære med dem, eller maaske hellere i Tiden umiddelbart derefter, fra et af de store Biblioteker lade sig sende et passende Udvalg af nyere Litteratur desangaaende, eller er det for meget forlangt af Eleverne, at de saaledes skal arbejde noget paa egen Haand, saa kan Skolens Lærere til deres eget Brug for at være i Kontakt med det nyeste, der fremkommer paa de Omraader, som de skal føre de Unge ind i, enten enkeltvis eller i Fællesskab forsyne sig fra de samme Kilder. Paa lignende Maade kan Landbrugsforeningerne sørge enten for deres Medlemmer, f. Eks. naar Konsulenten eller en anden af deres Autoriteter holder Foredrag om et eller andet aktuelt Emne, eller ogsaa for Konsulenten selv.

Ved denne Fremgangsmaade simplificeres Kautions-spørgsmaalet, idet det her stadig maa blive vedkommende Institution, der bærer Ansvar for Bøgenes rette Tilbagelevering. — Men ogsaa ved eventuelle Enkeltmandsloan, hvor det er en Privatmand, som direkte rekvirerer og faar tilsendt Bøger fra et Statsbibliotek, synes jeg, at Skolerne og navnlig Foreningerne i et Land med vort vel udviklede Landboforeningsvæsen maa kunne træde hjælpende og simplificerende til. Hvad vilde der være i Vejen for, at en Landboforening optraadte som Kautionist over for et Statsbibliotek for de Bøger, som et Landboforeningsmedlem fik tilsendt som Laan.

Dog det er ikke nok, at Landboerne kan faa Adgang til at laane Bøger, der maa ogsaa sørges for, at de kan faa Adgang til at se, hvad det er for Bøger, de kan laane.

En stor Hjælp dertil har man i den af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab udgivne Fortegnelse over Bøger passende til Sogne- og Land-

brugsbiblioteker, som blot trænger til at komme i en ny Udgave, og dernæst for Landbrugslitteraturens Vedkommende ganske specielt i Veterinær- og Landbohøjskolens trykte Katalog, hvoraf der i Aar vil udkomme et nyt Femaarstillæg. Men dette Katalog er ifølge hele sit Anlæg og ifølge Bibliotekets Natur i al Almindelighed ikke for Lægmand. Det, der tiltrænges, er s m a a B o g f o r t e g n e l s e r over specielle Fag, saaledes som Aarhus Statsbibliotek har udsendt over Bygningskunst, Nordisk Biografi, Nordens Historie og Fremmede Landes Geografi og Historie, eller endnu bedre, s m a a B o g l i s t e r over specielle Spørgsmaal, saadanne som det kgl. Bibliotek ifjor er begyndt at lave og udsende. Ogsaa for et enkelt landøkonomisk Fag, nemlig Skovbrug, foreligger der en saadan lille Bogfortegnelse, udarbejdet paa Grundlag af Veterinær- og Landbohøjskolens Katalog og trykt og udsendt af Foreningen for Skovfogedaspiranter. Hvordan en saadan lille Bogfortegnelse virker kan ses af, at der allerede i de faa Maaneder, den har foreligget, fra Landbohøjskolen er udlaant 35 Bøger til Skovfogeder og Skovfogedaspiranter, medens før den Tid aldrig nogen saadan havde søgt Biblioteket, og deres Laan i Aarhus paa Basis af samme Bogfortegnelse vil sikkert være betydelig større, da det, som ovenfor meddelt, kun er forbundet med halvt saa mange Omkostninger at laane der. — Nævnte Forening har over for Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek paataget sig en Generalkaution for de Bøger, som dens Medlemmer laaner derfra, saa at nogle af de i det foregaaende antydede Tanker allerede er traadt ud i Virkeligheden.

Efter min Mening har Skovfogedaspirantforeningen her anvist os den rette Vej: Landboforeningerne, enten enkeltvis sørgende hver for sine Medlemmer eller bedre i stor Stil gennem deres sammensluttede Organisationer, kunde, hvis de mener, at der er Brug for faglig Læsning for deres Medlemmer, tage Opgaven op paa den af mig her antydede Maade. Jeg tillader mig ogsaa her at henstille til Det kgl.

danske Landhusholdningsselskab at støtte denne Opgave, hvis Løsning alle Dage har ligget netop dette Selskab paa Sinde, ved Udgivelsen af smaa Boglister over specielle Emner fra Landøkonomiens Omraade. De dermed forbundne Udgifter vil være ganske smaa.

Det er mig i det Hele taget en Tilfredsstillelse at kunne fremhæve, at ingen af mine Forslag vil koste noget videre, ja jeg mener endda, at man ved en rationel Samvirken paa dette som paa mange andre Omraader vil spare en Del af de Penge, som man nu principløst klatter bort.

Jeg haaber nu, mine Herrer, at det, skønt meget paa det her behandlede Omraade for Tiden ligger hen i Uføre, dog er lykkedes mig at paapege Veje, ad hvilke bedre Tilstande kan naas, og jeg er glad for at have faaet Lejlighed til at bringe Sagen for i en Forsamling af Sagkyndige som denne, der sikkert ogsaa vil kunne vejlede og hjælpe mig i min Stræben for, at de Skatte, som jeg er sat til at vogte, kan blive udnyttede paa bedste Maade.

Foredraget ledsagedes af følgende Diskussion:

Professor *Steenberg* udtalte, at naar han havde haft med Landbrugsbiblioteker at gøre, havde det kun været med de smaa Landbrugsbiblioteker. Statens Bogsamlingskomite raadede over en lille Bevilling til at støtte Elevbogsamlinger paa Højskoler og Landbrugsskoler med. Taleren var lidt forbavset over, at ikke flere Skoler i de to Aar, man havde haft denne Bevilling, havde benyttet Lejligheden til at søge den. Ifjor var der kun 6 Skoler, der søgte den, nemlig: Dalum, Korint, Ladelund, Lyngby, Skaarup og Tune, i Aar endog kun 3 nemlig Aarslev, Fyns Stifts Husmandsskole og Skaarup, foruden Landbrugsskolen for Døvstumme. Det var som om der paa Skolerne ikke blev Tid for Eleverne til at beskæftige sig med andet bogligt Arbejde end lige selve Lektielæsningen. Var det mon ikke en almindelig Skødesynd i dette Land, at Eleverne faar en Bog, og man saa lader dem lære den udenad? Burde Eleverne ikke lære at forstaa, at en Bog ogsaa kan bruges til Opslagslæsning. I Stedet for at forlange af dem, at de skal lære en hel Del

udenad, maatte man hellere lære dem en friere Benyttelse af Bøgerne. De burde ogsaa lære at gøre Uddrag af Bøger for at fæstne Stoffet i deres Hukommelse.

Taleren havde atter og atter anbefalet, at man skulde føre Katalog over Tidsskrifternes Indhold. Bogstavordnede Sagregistre er noget, der i det hele savnes i dette Land. At der overhovedet kan udkomme en Haandbog, uden at der fandtes et efter Bogstav ordnet Register, burde være utænkeligt. Der maatte tages fat paa at katalogisere Tidsskrifternes Indhold, selv om man ikke fik det saa fuldkomment som f. Eks. Amerikanerne, der analyserer Artiklerne meget nøje. Man kunde gøre det paa den Maade, at man fik en Del Særtryk af Indholdsfortegnelsen, som saa klippedes i Stykker og opklæbedes paa Kort.

For Tiden arbejdede Taleren paa et Katalog over Bøger, der særlig egner sig for Folkebogsamlinger. Det blev udarbejdet paa den Maade, at Titlerne paa Bøgerne blev skaarne ud af Gads danske Bogfortegnelse og klæbede paa Kort. — Taleren vilde gøre opmærksom paa, at der i hans Bog: Folkebogsamlinger, deres Historie og Indretning, hvoraf det kgl. Landhusholdningsselskab har købt en Del Eksemplarer, fandtes en Fremstilling af Arbejdet med Katalogisering, vistnok den eneste i dansk Litteratur, i det mindste i de sidste 50 Aar. — Med Hensyn til Klassetal, da var der næppe noget i Vejen for, at man kunde indskyde nye Klasser ved Hjælp af Decimaler. Paa Spørgsmaalet om, hvor stort Udlaanet havde været fra Biblioteket i Kolding og Omegns Landboforening, oplystes det, at det hidtil kun havde været ca. 40 Bind aarlig, men det var ogsaa først nu ved Nytaarstid, at det trykte Katalog var udsendt, og dette vilde mulig bidrage en Del til, at Udlaanet vilde stige.

I det hele var Udlaanet af Landbrugslitteratur meget lille. Det Classenske Bibliotek i Nykøbing F. havde f. Eks. 91,331 Bind og et aarligt Udlaan paa ca. 3000 Bind, hvoraf i det mindste for nogle Aar siden kun ca. 50 Bind var Landbrugslitteratur. Gennemgaaende maatte det siges, at det stod smaat til med Læselysten i dette Land; det talte Ord havde hidtil spillet en altfor stor Rolle og skubbet Læsningen noget tilside. Det var ønskeligt, om man allerede fra Barneskolen af kunde faa det skrevne Ord mere frem.

Redaktør *Anton Bing*: Foredragsholderen saa et Gode i at centralisere Bibliotekerne; men ønsker man Faglitteraturen udbredt, bør man vist snarere gaa til en Decentralisation og sprede Bibliotekerne saa meget som muligt omkring paa Højskoler, Landbrugsskoler og andre Kulturcentre, hvor der er

Brug for Bøgerne. Centralisationen kan ogsaa medføre, at man ikke kan faa de Bøger, der ønskes med det samme, og at Bogmarkedet forringes. Jo længere man bor fra de store Biblioteker, desto mere svigter den Vejledning, som er nødvendig for at den, der ikke er særlig litteraturkyndig, kan blive hjulpen til den Bog, han netop har Brug for.

Bibliotekar *Meyer* troede, at Professor Steenberg havde misforstaaet ham, hvor det drejede sig om Kortkataloger. Kataloger over danske Tidsskrifters Indhold havde Talerens Interesse. Det var sikkert rigtigt, naar det var udtalt, at det var meget smaat bevendt med Læselysten, men efter Virksomheden ved Landbohøjskolens Bibliotek at dømme synes der dog at spores en Fremgang.

Da Professor Steenberg holdt sit Foredrag i Landhusholdningsselskabet for en Del Aar tilbage, kunde han oplyse, at Udlaanet i 1901—02 havde været 4835 Bind, i 1902—03 5123 Bind. Disse Tal er nu steget til snart 10,000 Bind aarlig. I 1901—02 udsendtes pr. Post 160 Bd., i 1902—03 248, medens der i sidste Kalenderaar er udsendt ca. 1000. Disse Bøger sendes langt fra udelukkende til Landbrugsskolerne eller Lærerne ved disse, heller ikke fortrinsvis til Konsulenter eller Dyr læger, men der er ogsaa mange Husmænd, Fodermestre, Skovbetjente o. l., der faar Bøger tilsendt, altsaa Folk, der ingen anden boglig Uddannelse har end Folkeskolens. Naar Udlaanet er steget saa betydeligt, skyldes det for en Del en Artikel, som Redaktør Anton Christensen har skrevet i nogle Dagblade.

Hvis Taleren skulde se rent teoretisk paa Sagen, vilde han give Redaktør Bing Ret, men saa han paa indhøstede Erfaringer, saa viste det sig, at det, der er godt i Teori, i Praxis er ganske fordævelig. Vi havde hidtil levet paa en Decentralisering af Bogsamlinger, men det var nu sikkert bedre, om man vendte Sagen om. At der kan oparbejdes en Læselyst blandt Befolkningen, viser Aarhus Statsbibliotek, der nu udsender over 25,000 Bind aarlig eller ca. 30 Bogpakker daglig, og vel at mærke, dette er ikke Morskabslæsning og Skønlitteratur. — Dette viser, at Centraliseringen er god.

Maaske kan det være rigtigt en Gang senere at prøve paa en Decentralisering, hvis man kan faa Penge dertil, men for Øjeblikket lever vi i en pengeknapp Periode, hvor der intet er at gøre.

Overbibliotekar Lange fremsatte for 2 Aar siden i Aarhus en Plan om en Decentralisation med at oprette et Bibliotek i hvert Amt. Han mente det vilde koste 36,000 Kr. eller 2000 Kr.

pr. Amt; men Ministeriet hævdede, at det ikke en Gang havde Raad til at nedsætte en Kommission til at overveje Sagen.

Naar vi nu paa Landbohøjskolens Bibliotek faar Anmodning fra en halv Snes forskellige Steder om Bøger om f. Eks. Gødning, faar ikke hver af dem en stor Samling Bøger, men kun nogle enkelte, og de faar ikke de samme Bøger alle Steder. Andre Steder er man forlængst kommen dertil, at der haves 10—20—30 Eksemplarer af hver af de Bøger, der læses mest, men her hjemme vil det dog næppe være nødvendigt at gaa saa højt op.

Trangen til Læsning kan selvfølgelig blive saa stærk, at Centraliseringen maa briste, og at man maa skride til en Decentralisering. Taleren kunde f. Eks. tænke sig, at man da fik et Bibliotek for Fyn og mulig ét til i Jylland.

Redaktør *Bing* mente, at man var mere sikker paa at vække Sansen for Læsning, naar man kan fremvise Bøgerne, end naar de skal anvises gennem Posten. Der anvendes faktisk megen Tid til Avislæsning, kunde der gøres noget for at vække Sansen for faglig Læsning, vilde det være heldigt.

Professor *Steenberg* fremhævede atter Betydningen af de af ham nævnte Kataloger; det var Hovedsagen, at man fik et Katalog over Tidsskrifter med blandet Indhold. Det vilde sikkert være det hensigtsmæssigste, om Landboforeningerne traadte i Forbindelse med de stedlige Folkebogsamlinger, saaledes at disse blev forsynede med en Del Landbrugslitteratur. Foreningerne selv vil have vanskeligt ved at udføre Biblioteksarbejdet; det viser sig ogsaa, at det ligger Foreningerne noget fjernt. En Lærer havde meddelt Taleren, at han havde søgt at faa oprettet et Landbrugsbibliotek i Forbindelse med et paa Stedet værende Folkebibliotek, men Landboforeningen vilde hellere klare det selv. Der gik et Aar og ved næste Generalforsamling, da Læreren atter lyste efter Biblioteket, viste det sig, at der slet intet var gjort derfor. Der nedsattes saa et Udvalg, den stedlige Konsulent blev Medlem deraf, og Udvalget foreslog saa at anbringe Biblioteket paa Konsulentens Kontor, saa Udlaanet kunde ske derfra. Læreren holdt paa at det burde findes i det stedlige Folkebibliotek, og Taleren mente Læreren havde Ret deri, for saa vidt der var let Adgang til Folkebiblioteket.

Sekretær *H. C. Larsen* spurgte, om der ikke her i Danmark fandtes en international Katalogisering.

Bibliotekar *Meyer* bemærkede hertil, at der fandtes et Kontor for international Katalogisering, og at det lededes af Docent Martin Knudsen og havde Lokale i Jens Koefoedsgade. Kata-

loget er inddelt i 16 forskellige Afdelinger: Bakteriologi, Matematik o. s. v. Staar der f. Eks. en Artikel i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl« om Beregning af Fejlgrænsen, vil man finde den opført under Matematik. Det er det kgl. danske Videnskabernes Selskab, der fra dansk Side støtter dette internationale Foretagende.

Sekretær *H. C. Larsen* udtalte, at man i Statens Planteavlsudvalg gerne skal imødekomme Foredragsholderens gentagne Henstilling om Registrering af Indholdet i de enkelte Bind i Udvalgets Bibliotek, da det sikkert vil vise sig at være meget nyttigt.

Angaaende en Registrering af Indholdet af de enkelte Bind af Tidsskrift for Landbrugets Planteavl bemærkede Taleren, at det var Tanken ad Aare at optage en saadan, da Tidsskriftet i Fremtiden vilde faa et noget mere blandet Indhold end hidtil. Naar 20. Bind er afsluttet, er det Hensigten at udarbejde et samlet Register over Indholdet af alle 20 Aargange.

Sekretær *H. Hertel* spurgte om Foredragsholderen havde noget nærmere Kendskab til Sognebogsamlinger. Der blev stadig oprettet nye, og til Landhusholdningsselskabet indløb jevnligt Andragender om Boggaver; men mon disse Sognebogsamlinger blev benyttet i større Udstrækning.

Bibliotekar *Meyer* havde egentlig intet direkte Kendskab til disse Sognebogsamlinger og var af den Mening, at hvad der dér benyttedes væsentlig var Skønlitteratur. Taleren vidste ikke, om disse Biblioteker havde nyere Landbrugslitteratur, og dette var jo nødvendigt, for man kunde ikke forlange, at Folk skulde læse de gamle Ting.

Den ledende Præsident, Professor *Westermann*, bragte Foredragsholderen en Tak for det oplysende og koncise Foredrag, som uden Tvivl vilde bidrage til Indførelse af Forbedringer ved Ordningen og Udnyttelsen af Landbrugsbiblioteker. Det var jo et ret mørkt Billede, der her var oprullet med Hensyn til Benyttelsen af vor Landbrugslitteratur, men de Resultater, Foredragsholderen havde naaet i sin Virksomhed, tydede paa, at det maatte kunne lykkes at forøge Læselysten i væsentlig Grad, naar der blev virket derfor paa rette Maade. Det var Præsidenten en Glæde at benytte denne Lejlighed til at yde Hr. Bibliotekar Meyer sin varme Anerkendelse for den udmærkede og lige overfor Publikum imødekommende Maade, hvorpaa han ledede Landbohøjskolens Bibliotek; i denne Anerkendelse var han vis paa at finde Enstemmighed hos alle, der benyttede det.